

EĞİTİM ve İNSANİ BİLİMLER DERĐİSİ

Teori ve Uygulama

Cilt: 12 / Sayı: 24 / Güz 2021

JOURNAL of EDUCATION and HUMANITIES

Theory and Practice

Vol: 12 / No: 24 / Fall 2021

Anlama-Anlatma Becerilerinin Geliştirilmesi Süreçlerinde Kullanılan Not Alma Yöntemleri Üzerine Yapılan Çalışmalara Yönelik Değerlendirme

**Evaluation of Studies on Note-Taking Methods Used in the
Development of Comprehension-Expression Skills**

Makale Türü (Article Type): Araştırma (Research)

Mehmet FİDAN

www.dergipark.gov.tr/eibd
eibd@eibd.org.tr

Anlama-Anlatma Becerilerinin Geliştirilmesi Süreçlerinde Kullanılan Not Alma Yöntemleri Üzerine Yapılan Çalışmalara Yönelik Değerlendirme

Mehmet FİDAN¹

Özet: Eğitim süreçlerinde aktarılan veya araştırma sonucunda ulaşılan bilgilerin kavranmasında ve hatırlanmasında öğrencilerin kullandıkları not alma yöntemleri önemli konumda bulunur. Öğrencilerin eğitim süreçlerinde dersin, konunun vb. niteliklerine göre kullandıkları not alma yöntemleri etkili öğrenmeye de katkı sağlamaktadır. Not alma yöntemlerinin bu niteliğinden dolayı ilgili konu alanında birçok araştırmacının bu alana yöneldiği ve yöntemlerin etkinliği konusunda çeşitli verilere, tespitlere ulaştığı görülmektedir. Bu açıdan ilgili araştırmalara ait verilere bütüncül bir bakış açısıyla yaklaşmak, durum tespiti açısından gereklidir. Bu araştırmada öğrencilerin anlama ve anlatma becerilerinin geliştirilmesi süreçlerinde kullanılan not alma yöntemleri üzerine yapılan çalışmalar değerlendirilmiştir. Çalışmalar bilim alanı, konu alanı ve tespitler yönünden analiz edilmiştir. Bu araştırmada nitel yöntemlerden yararlanılmıştır. Araştırma sürecinde not alma yöntemlerine yönelik lisansüstü tezler ve makaleler incelenmiştir. Verilerin elde edilmesinde ve analizinde doküman incelemesi ve içerik analizi yöntemlerinden yararlanılmıştır. Araştırma sonucunda elde edilen verilere göre not alma yöntemlerine yönelik en çok çalışmanın genelde Türkçe eğitimi, yabancı dil eğitimi ve eğitim bilimleri alanlarında olduğu tespit edilmiştir. Not alma yöntemlerinin dinleme becerilerine etkisi ve not alma yöntemlerine yönelik özel stratejiler ise araştırmalarda ön plana çıkan konu alanlarıdır.

Anahtar kelimeler: Not alma, Not alma yöntemleri, Anlama-anlatma becerileri

---

Makale Hakkında:

Geliş Tarihi: 16.03.2021; *Kabul Tarihi:* 18.06.2021

Kaynakça Gösterimi:

Fidan, M. (2021). Anlama-Anlatma Becerilerinin Geliştirilmesi Süreçlerinde Kullanılan Not Alma Yöntemleri Üzerine Yapılan Çalışmalara Yönelik Değerlendirme. *Eğitim ve İnsani Bilimler Dergisi: Teori ve Uygulama* 12(24), 329-351

1) Doç. Dr.; Aksaray Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Bölümü; fidanm3838@gmail.com; ORCID: 0000-0002-9347-2992

Giriş

Akademik ve kişisel yaşantılarında bireylerin olguları, durumları, olayları doğru şekilde kavramaları; aynı doğrultuda kendi duygu ve düşüncelerini de etkili bir biçimde ifade etmeleri önemli konumda bulunmaktadır. Bu durum hem kişisel gelişimin hem de toplumsal uyumun gereklilikleri arasında yer almaktadır. Anlama ve kendini doğru ifade etmenin bu önemli özelliği eğitim süreçlerinde bu becerilerin geliştirilmesi konusuna özel hassasiyetle yaklaşılmasını beraberinde getirmiştir. Bu süreçte doğru anlama ve etkili ifade edebilme becerileri akademik başarının ön koşulları arasında görülmüştür. Bu doğrultuda öğrencilerin anlama, anlatma becerilerinin geliştirilmesi amacıyla çeşitli öğrenme stratejileri, yöntem ve tekniklerinin uygulandığı görülmektedir. Bu yöntemler arasında yer alan “not alma, not tutma”, ağırlıklı olarak anlama becerilerinin geliştirilmesinin yanı sıra anlatma becerilerinin geliştirilmesinde de tercih edilen bir yöntem olmuştur.

Not kavramı genel olarak ele alındığında “bir şeyi hatırlamak için yazılan kısa yazı” şeklinde tanımlamanın olduğu görülmektedir (Türk Dil Kurumu [TDK], 2021). Bu tanımdan yola çıkarak not almanın genel kullanım amacının kavramları; sözlü, yazılı, görsel ifadeleri gerektiğinde kullanabilmek için hatırlatıcı görevle kaydetme olduğu söylenilebilir. Ancak bu süreçte kullanılan yöntemin niteliği hatırlatma sürecine doğrudan etkide bulunabilmektedir. Nitekim not alma becerisi, eğitim süreçlerinin niteliğini öğrenci başarısı açısından da etkilemektedir. Bu konuda Aktaş ve Gündüz (2017) dinleme etkinliklerinde, not alan öğrencilerin not almayan öğrencilere göre daha başarılı olduklarını belirtmektedir. Bu sebeple not alma becerisi öğrenme stratejileri açısından ele alındığında, konunun özelliği, öğrencinin bireysel nitelikleri gibi etkenler de kullanılacak not alma yöntemi açısından önemlidir.

Not alma yöntemlerinin eğitsel süreçlerdeki etkililiğinin yansımaları öğretim programlarında görmek mümkündür. Bu açıdan Türkçe Dersi Öğretim Programındaki birçok kazanımda “Dinlerken/izlerken hoşuna giden cümleleri, önemli bilgileri vb. not almaları konusunda teşvik edilir” (Milli Eğitim Bakanlığı [MEB], 2019, s.30) gibi açıklamalarla not alma yöntemine yer verildiği görülmektedir. İlgili programda not alma yöntemleri dinleme ve okuma alanlarının yanı sıra yazma alanında da bulunmaktadır. Bu yöndeki kazanımları dinleme alanında “Katılımlı, katılımsız, grup hâlinde ve not alarak dinleme gibi yöntem ve teknikleri uygulamaları sağlanır” (MEB, s.39); okuma alanında “Sesli, sessiz, tahmin ederek, not alarak, soru sorarak, okuma tiyatrosu ve hızlı okuma gibi yöntem ve teknikleri kullanmaları sağlanır” (MEB, s.40); yazma alanında ise “Not alma, özet çıkarma, eleştirel, yaratıcı, serbest, kelime ve kavram havuzundan seçerek yazma, bir metinden ve duylardan hareketle yazma gibi yöntem ve tekniklerin kullanılması sağlanır” (MEB, s.50); şeklinde örneklendirmek mümkündür. Ayrıca Türkçe Dersi Öğretim Programındaki ilgili kazanımlardan (MEB) hareketle not alma yöntemlerinin 4-8. sınıf düzeylerinde kullanılmasının uygun görüldüğü söylenilebilir.

İlköğretim Türkçe Dersi Öğretim Programında dinleme, okuma ve yazma dil becerileri alanlarındaki öğretim süreçlerinde not alma yöntemlerinin uygulama şekilleri incelendiğinde, dinleme alanında, dersin amaçları doğrultusunda metinlerde önemli görülen bölümlerin not alınması gerektiği konusunda öğretmenlerin yönlendirmelerde bulunması istenmektedir (MEB, 2006). Nitekim dinlenenlerin not alınması sırasında motamot bir biçimde aktarma yapılması mümkün olamayacağı için ana düşünce, ana tez, anahtar ifadeler gibi bölümlerin olabildiğince sade, ilerideki çalışmalar için anlaşılır şekilde kaydedilmesi gerekmektedir (Aktaş & Gündüz, 2017).

Dinleme becerisi alanında yapılan etkinliklere benzer uygulamaların olduğu okuma alanında sesli ve sessiz okuma sırasında öğrencilerin metnin niteliklerine göre not alma yöntemlerini kullanmaları gerektiği konusunda bilgilendirilmeleri ve etkinliğin sonunda tutulan notların değerlendirilmesi gerektiği vurgulanmaktadır (MEB, 2006). Yazma alanında not almanın ise özellikle öğrencilerin düşünce becerilerinin gelişmesinde ve “sistemli çalışma becerisi kazanmalarında” etkili olduğu görülmektedir (MEB, s. 70). Alınan notların değerlendirilmesi sırasında sınıfça katılım da etkili bir uygulama şekli olarak ön plana çıkmaktadır (Gündüz & Şimşek, 2016).

Not almanın öğrencilerin anlama ve anlatma becerilerine etkileri

Türkçe dersleri bütüncül açıdan ele alındığında yapılan uygulamaların birbiri üzerine temellenen bir yapıda olduğu söylenilebilir. Türkçe eğitimi süreçlerinde kullanılan yöntemler, öğrencilerin bu alanlarla ilgili becerilerinin gelişmesini de etkilemektedir. Bu durum alan çalışmalarını da yönlendirmektedir. Örneğin, ilk okuma yazma sürecinde kullanılan yazı tiplerinin etkililiğinin araştırmacıların odaklandıkları konular arasında yer aldığı görülmektedir (Şeref, Karagöz & Ateş, 2020). Bu durum not alma yöntemleri açısından değerlendirildiğinde kullanılacak yöntemlerin, öğrencilerin ilerleyen dönemlerdeki akademik başarılarını etkilemesi muhtemeldir.

Dil becerilerinin gelişiminin bütüncül olduğunu vurgulayan Karagöz ve Şeref (2019), düzenli okuma becerisine sahip bireylerin kendilerini ifade etme becerilerinin de gelişeceğini belirtmiştir. Bu durumun sağlanmasında okuma çalışmalarının etkililiğinin artırılabilmesi için çeşitli yöntemlerin kullanılması önemlidir. Bu yöntemlerden biri olan not alma vasıtasıyla öğrencilerin anlama becerilerinin ve -gerektiğinde bu bilgilerin ifadesi şeklinde de belirtilebilecek olan- anlatma becerilerinin geliştirilmesine katkı sağlamak amaçlanır. Bu durum anlama becerileri yönünden ele alındığında dinleme/izleme ve okuma beceri alanlarının bulunduğu görülür. Bu dil becerilerinin Türkçe derslerinin temelinde bulunması, derse özgü çeşitli uygulamaları da beraberinde getirmiştir.

Not alma yöntemini dinleme eğitimi açısından ele alan Ceran (2015), araştırmasında seçici dinlemenin, not alma tekniğine göre okuduğunu anlama becerisinin geliştirilmesi konusunda

daha etkili olduğunu tespit etmiştir. Ceran (2015) bu açıdan dinlediğini anlama becerisinin geliştirilmesi sürecinde seçici dinleme yeteneğinin geliştirilmesinin, not alarak dinleme yeteneğinin geliştirilmesine de katkısının olacağını ifade etmiştir. Dinleme etkinliklerinde kendine özgü not alma formları aracılığıyla bilgilerin kaydedildiği bir not alma yöntemi olan Cornell not almanın, dinlenen metne yönelik çeşitli bilgileri, anahtar kelimeleri, kısa özetleri içerdiğini belirten Kurudayıoğlu ve Soysal (2016), bu yöntemin bilişsel becerilerin geliştirilmesi yönünden olumlu etkilerinin olduğunu ve sınavlara hazırlıkta kullanılabilecek bir yöntem olduğunu belirtmektedir. Durukan ve Maden (2010, s.65) dinleme etkinlikleri sürecinde “İleriye bak-Fikirler-İşaretler-Katıl-Araştır-Not tut” (İFİKAN) ve “Excite-Listen-Visualize-Extend-Savor” (ELVES) yöntemlerinin sıklıkla kullanıldığını belirterek bu tekniklerin genel olarak anlamlandırma ve hatırlama süreçlerinde etkili olduğunu ifade etmektedir. Karatay ve Uzun (2019) dinleme etkinliklerine yönelik araştırmalarında öğrencilerin not alma ve özetleme becerilerini öğrenim süreçlerinde kullanmalarının dinlenenlerin anlamlandırılmasında olumlu yönde etkilerinin olduğunu tespit etmiştir.

Dinleme alanına ek olarak bir anlama becerisi olan “okuma” ve anlatma becerisi olan “yazma” alanlarında da not alma yöntemlerinin kullanımının öğrencilerin akademik gelişimlerine olumlu katkılarının olduğu çeşitli araştırmalarla gösterilmiştir. Belet ve Yaşar (2007) araştırmalarında özetleme ve kavram haritasıyla birlikte bir diğer öğrenme stratejisi olan not almanın Türkçe derslerinde kullanıldığında okuma-yazma becerileri alanlarında ve derse karşı olumlu tutum geliştirmede öğrencilere katkılarının bulunduğunu tespit etmiştir. Bir diğer araştırmada Çıkrıkçı (2008, s.23-24) not alma tekniğinde, içeriksel bölüm olarak tanımlanan metnin, paragrafın ana ve yan düşüncelerinin belirlenmesi; mantıksal bölüm olarak tanımlanan “üstdilsel kavramların” belirlenmesi şeklindeki uygulamaların yapılmasının olumlu etkisine değinmektedir. Gelişen teknolojinin sağladığı imkânlar ve kolaylıklar, eğitim süreçlerinde de bu imkânlardan yararlanılmasını beraberinde getirmiştir. Bu durum elektronik kaynaklardan okuma yapıldığı durumlarda da edinilen bilgilerin kaydedilmesi açısından not almayı gerektirebilmektedir. Maden (2012) bu şekilde alınan notların anlaşılabilirlik ve kullanım yönünden olumlu etkilerinin olduğunu ifade etmektedir.

Türkçe eğitimi süreçlerinde genel olarak ders kitaplarında yer alan okuma ve dinleme metinleri vasıtası ile dersler yürütülmektedir. Ders kitapları okuma ve dinleme metinlerinin dağılımı yönünden ele alındığında, okuma metinlerinin %75’lik bir bölümü oluşturduğu görülmektedir (MEB, 2019). Okuma metinlerinin eğitim süreçlerinde yoğun kullanımı, öğrencilerin bu metinlere yönelik anlama, hatırlama, yorumlama gibi bilişsel becerilerinin de gelişmiş olmasını gerektirmektedir. Okuma metinlerine yönelik bilişsel becerilerin gelişmesinde not alma yönteminin kullanılmasının da önemli etkileri bulunur. Bu konuda önemli bir yöntem stratejik not almadır. Epçaçan (2009, s.216) bu yöntemin okuma öncesi, okuma sırası ve okuma sonrasında da kullanılabileceğini ifade eder ve bireylere “tahmin etme”, “düşün-

celer arasında bağ kurma”, “metne yönelik genel bakış sağlama” gibi katkılarının olacağını belirtmektedir. Okunan metinlerin ana hatları ile yorumlanması şeklinde uygulanan ve bir not alma yöntemi olarak da nitelendirilmesi mümkün olan özetleme; anlaşılabilirlik ve hatırlama üzerinde etkilidir. Nitekim Karatay ve Uzun (2019) not alma ile özetlemenin benzer niteliklerinin olduğunu belirtmektedir. Alana yönelik bazı araştırma sonuçları şu şekildedir:

Şahin, Aydın ve Sevim (2011, s.5) araştırmalarında “Cornell tekniği ile not almanın, klasik not alma tekniklerine göre daha etkili olduğunu” tespit etmiştir. Durukan ve Maden (2010) dinleme etkinlikleri sürecinde kavram haritaları vasıtasıyla not almanın, geleneksel öğretim yöntemlerine göre daha etkili olduğu sonucuna ulaşmıştır. Benzer şekilde Tok ve Beyazıt’ın (2007) araştırma sonuçlarında da not alma ve özetlemenin okuma metinlerini anlama ve hatırlamada geleneksel yöntemlere göre daha etkili olduğu görülmektedir. Konuya öğretmen eğitimi açısından yaklaşan Eyüp, Stebler ve Uzuner Yurt (2012) araştırmalarında öğretmen adaylarının özetleme stratejilerini kullanma yönünden yeterli olmadıklarını tespit etmiştir.

Not alma yöntemlerini etkili kullanabilme becerisi, doğru anlama, hatırlama, uygulama gibi bilişsel süreçleri içerdiği için yalnızca Türkçe derslerinde değil diğer disiplinlerde de etkili kullanılması gereken bir beceridir. Bu yöndeki araştırmalarında Çetingöz ve Açıkgöz (2009) not alma stratejisinin öğrenilmesinin, öğrencilerin Tarih derslerindeki başarılarına olumlu yönde etkide bulunduğunu tespit etmiştir. Benzer şekilde Tok (2008), not almanın Fen ve Teknoloji dersinde öğrencilerin başarılarının artırılmasında olumlu etkilerinin olduğu sonucuna ulaşmıştır. Araştırmasında Çetingöz (2006, s. 26), not alma becerisinin kazanılmasının, öğrencilerin “dikkat, dinleme, kavrama ve hatırd tutma” şeklinde sıralanan bilişsel becerilerinin gelişmesinde de etkili olduğunu belirtmiştir. Bu durum eğitim süreçlerinde not alma becerisinin kullanılmasının, öğrencilerin kavrama, hatırlama, uygulama gibi bilişsel yeteneklerine doğrudan etkisinin bulunduğunu göstermesi açısından önemlidir.

Öğrenme stratejileri öğrencilerin bireysel yeteneklerinin eğitim sürecine yansıtılmasına katkı sağlamaktadır. Bu açıdan öğrencilerin eğitim süreçlerinde, kendi bilişsel, duyuşsal ve devinimsel özelliklerine uygun stratejileri kullanmaları hedeflenen kazanımlara ulaşılmasında etkilidir. Bu durum not alma yöntemlerinin kullanılması açısından da önemlidir. Özer (1998, s. 154) bu açıdan “yineleme stratejileri, anlamlandırma stratejileri, örgütlenme stratejileri, anlamayı izleme stratejileri, duyuşsal stratejiler” şeklinde sıraladığı öğrenme stratejileri içerisinde not almayı da incelemektedir. Özer (1998), bu doğrultuda aynı sözcüklerle not almayı bir yineleme stratejisi, üretici not almayı ise anlamlandırma stratejisi olarak nitelendirmektedir. Üretici not almanın metinlerle ilgili bilişsel süreçleri içermesi (Özer, s. 156) nedeniyle bu yönde daha etkili olduğu söylenilebilir.

Araştırmanın önemi

Türkçe eğitimi alanında yapılan araştırmaların farklı yönleri ile değerlendirildiği çeşitli çalışmalar bulunmaktadır (Cin Şeker, 2020; Eyüp, 2020; Şeref & Karagöz, 2019). Bu araştırmalarda özellikle Türkçe eğitimi alanındaki çalışmaların konu alanı, yöntem vb. özellikler açısından değerlendirildiği ve incelenen çalışmaların alanları yönünden araştırmacılara çeşitli önerilerde bulunduğu görülmektedir. Konu bu yönde ele alındığında dinleme/izleme, okuma beceri alanlarını doğrudan ilgilendiren bir yöntem olan not alma, gelişmeye açık bir alan olarak ön plana çıkmaktadır. Nitekim konu alanı yönünden araştırmalar incelendiğinde birçok yenilikçi not alma yöntemlerine araştırmacıların vurgu yaptıkları görülmektedir (Kurdayoğlu & Soysal, 2016; Şahin, Aydın & Sevim, 2011). Bu duruma ek olarak not alma yöntemlerinin anlama-anlatma becerileri üzerindeki etkilerinin belirlenmesine ve farklı not alma yöntemlerinin karşılaştırılmasına yönelik araştırmalar da bulunmaktadır (Akbaşrak, 2019; Aydın, 2010; Ceran, 2015).

İlgili konu alanı Türkçe eğitimi ve diğer bilim alanları açısından ele alındığında, yapılan çalışmaların bütüncül açıdan analiz edilerek araştırmaların genel çerçevesinin belirlenmesi gerekli görülmektedir. Not alma yöntemlerine yönelik çalışmaların genel özelliklerinin, alanda yoğunlaşılacak konuların ve daha az araştırma yapılan konuların belirlenmesi vasıtasıyla araştırmacılara bu yönde katkı sağlayabilmek hedeflenmektedir. Bu doğrultuda araştırmanın amacı anlama, anlatma süreçlerinde kullanılan not alma yöntemlerine yönelik çalışmaların analiz edilmesidir. Bu vasıta ile not alma yöntemlerine yönelik çalışmalara bütüncül açıdan yaklaşılması ve not alma yöntemleri açısından gerekli çalışma alanlarına değinilmesi amaçlanmaktadır. Araştırma sürecinde not alma yöntemleri konusundaki çalışmalar, bilim ve konu alanları, ulaşılan sonuçlar (tespitler) yönünden değerlendirilmiştir.

Yöntem

Bu çalışmada nitel araştırma yöntemlerinden yararlanılmıştır. Araştırmada tarama modeli kullanılmıştır. Fazla sayıda örneklemeden edinilen bilgileri içermesi bu modelin olumlu özellikleri arasında yer almaktadır (Büyüköztürk, Kılıç Çakmak, Akgün, Karadeniz & Demirel, 2019). Araştırma sürecinde anlama-anlatma becerilerinin geliştirilmesi süreçlerinde kullanılan not alma yöntemleri üzerine yapılan çalışmalar derlenerek konu alanı, bilim alanı ve tespitler açısından incelenmiştir. Bu doğrultuda araştırma sürecinde cevapları aranan sorular şu şekilde sıralanabilir:

1. Anlama-anlatma becerilerinin geliştirilmesi süreçlerinde kullanılan not alma yöntemleri üzerine yapılan çalışmaların konu alanları açısından nitelikleri nedir?
2. Anlama-anlatma becerilerinin geliştirilmesi süreçlerinde kullanılan not alma yöntemleri üzerine yapılan çalışmaların bilim alanları açısından nitelikleri nedir?
3. Anlama-anlatma becerilerinin geliştirilmesi süreçlerinde kullanılan not alma yöntemleri üzerine yapılan çalışmaların tespitler açısından nitelikleri nedir?

Verilerin toplanması

Bu araştırmada anlama-anlatma süreçlerinde kullanılan not alma yöntemlerine yönelik çalışmaların analizinin yapılması amaçlanmıştır. Bu doğrultuda amaçlı örnekleme yönteminden yararlanılmıştır. Bu örnekleme yöntemi “bilgi açısından zengin durumlar” belirlenmesine ve belirlenen durumlar üzerinde “derinlemesine araştırma yapılmasına” imkân sağlamaktadır (Büyüköztürk vd., 2019, s.92). Bu doğrultuda not alma yöntemlerine yönelik bilimsel çalışmaları değerlendirebilmek için ilgili araştırmalar derlenmiştir. Bu süreçte yapılan literatür taraması sonucunda araştırmaların genel olarak lisansüstü tez, bildiri ve makalelerden oluştuğu görülmüştür.

Bu araştırmada verilerin toplanması aşamasında doküman incelemesinden yararlanılmıştır. Bu inceleme yöntemi özellikle nitel araştırmalarda “tek başına bir veri toplama yöntemi” olarak da kullanılabilmekte ve araştırmacılara “yazılı materyallerin analizi” konusunda katkı sağlamaktadır (Yıldırım & Şimşek, 2008, s.187). Not alma yöntemlerine yönelik lisansüstü tez çalışmalarının belirlenmesi aşamasında YÖK Ulusal Tez Merkezi’nden yararlanılmıştır. Burada konu alanına yönelik tezler taranırken “not, not alma, not tutma” gibi anahtar kelimeler kullanılmıştır. Ayrıca araştırmanın temel alanı ile uyum sağlanması açısından konu alanı yönünden “Eğitim ve Öğretim = Education and Training” olan çalışmalar seçilmiştir. Lisansüstü tezlerin seçilmesi aşamasında 2000-2020 yılları aralığı şeklinde sınırlandırma yapılmıştır. Bu aşamada araştırmacı tarafından not alma yöntemlerine yönelik tezler belirlenerek örneklem olarak seçilmiştir. Tezlerin örneklem olarak seçiminde erişim izni olan çalışmalar araştırma sürecine dâhil edilmiştir. Bu doğrultuda toplamda 15 yüksek lisans tezi ve 2 doktora tezi belirlenerek araştırma sürecine dâhil edilmiştir.

Araştırmada makale ve bildirilerin belirlenmesi sürecinde çeşitli dizinlerden yararlanılmıştır. Bu vasıta ile Google Scholar, Sobiad, TR Dizin kaynaklarından tarama yapılmıştır. Bu dizinlerde de benzer şekilde “not, not alma, not tutma” anahtar kelimeleri aracılığıyla ilgili çalışmalara erişilmiştir. Dizinler aracılığıyla makale ve bildirilerin taramasının yapılması sonucunda 14 çalışmaya erişilmiştir. Bu doğrultuda bildirilerin sayısının az olması sebebiyle, bildiriler araştırma verilerinin analizi aşamasında makale alanı içerisine dâhil edilmiştir. Araştırmada kullanılan tezlerin türüne ve sayısına, makalelerin sayısına yönelik veriler Tablo 1’de yer almaktadır:

Tablo 1. İncelenen Çalışmaların Dağılımı

	Yüksek lisans	Doktora	Makale
İncelenen çalışmaların tür açısından dağılımı	15	2	14

Verilerin analizi

Araştırma sürecinde çeşitli kaynakların taranması sonucunda elde edilen verilerin değerlendirilmesinde içerik analizinden yararlanılmıştır. İçerik analizi yönteminde aynı konu alanı içerisinde yer alan kavramlar ve temalar sırasıyla belirleme, düzenleme ve yorumlama süreçlerinden geçirilir (Yıldırım & Şimşek, 2008). “Sistematik” olma ve “yinelenebilirlik” gibi durumlar içerik analizinin öne çıkan özellikleri arasındadır (Büyüköztürk vd., 2019, s.259). Araştırmada öncelikli olarak tez ve makaleler ayrı başlıklar altında incelenmiştir. Not alma yöntemlerine yönelik çalışmalar, içinde bulunduğu bilim alanı, konu alanları ve bu çalışmalardaki tespitler yönünden analiz edilmiştir. Bu doğrultuda elde edilen veriler tablolar şeklinde sunulmuştur. Daha sonra tablolar frekans ve yüzdelik oranlar yönünden yorumlanmıştır. Bu aşamada verilerin analiz edilmesinde bir paket programdan yararlanılmıştır. Tez ve makalelerin ayrı başlıklar şeklinde incelenmesindeki amaç, çıkan sonuçlar vasıtası ile bu iki çalışma türünün karşılaştırılmasıdır.

Araştırmada tez ve makalelerin belirlenmesi sürecinde çalışmalarda not alma, özetleme, kavram haritası ve grafik düzenleyici gibi çeşitli konulara yer verilmesi temel öncelik olmuştur. Bu doğrultuda ilgili çalışmaların başlıkları ve içerikleri incelenmiştir. İnceleme sonucunda çalışmalarda not almaya yönelik uygulamalara yer verilme durumu gözlemlenmiştir. Ayrıca bu araştırmanın temel konu alanı anlama-anlatma süreçlerine yani eğitsel süreçlere yönelik olduğu için incelenecek çalışmaların eğitim-öğretim alanında olmasına dikkat edilmiştir. Ele alınan çalışmaların konu ve bilim alanlarının belirlenmesi için yöntem bölümleri değerlendirilmiştir. Bu çalışmalardaki tespitlerin belirlenmesi için ise bulgular ve sonuç bölümleri analiz edilmiştir. Konu alanlarına ve tespitlere yönelik temaların isimlendirilmesinde çalışmalardaki bu yöndeki ifadelerden yararlanılmıştır. İlgili çalışmaların yer aldığı bilim alanlarının sınıflandırılmasında ise Üniversitelerarası Kurul Başkanlığı'nın Eğitim Bilimleri Temel Alanı içerisinde yer verdiği bilim alanları dikkate alınmıştır. Araştırma sürecinde incelenen bazı çalışmaların konu alanı ve tespitler yönünden birden fazla temaya dâhil olması nedeniyle çalışma sayısı ile bu öğeler (konu alanı, tespitler) arasında sayısal yönden farklılık oluşmuştur. İncelenen çalışmalardaki tespitlerin belirlenmesi aşamasında özellikle bu araştırmanın konu alanı ile bağlantılı tespitlere (sonuçlar) yer verilmeye çalışılmıştır. Tespitler belirlenirken ilgili çalışmalardaki not alma yöntemlerine yönelik belirgin sonuçlar incelenmiştir. Bu aşamada amaç, not alma yöntemlerine yönelik çalışmaları bütüncül bir çerçeveden analiz ederek konu alanına yönelik genel değerlendirmelerde bulunabilmektir.

Bulgular

Araştırmanın bu bölümüne not alma yöntemlerine yönelik çalışmalardan elde edilen veriler bilim alanı, konu alanı, tespitler açısından analiz edilmiştir. Bu aşamada lisansüstü tezler ve makaleler farklı tablolar şeklinde sunulmaktadır.

Araştırmaların bilim alanı yönünden değerlendirilmesi

Araştırma sürecinde incelenen not alma yöntemlerine yönelik lisansüstü tezlerin bilim alanlarına ait dağılımlarını içeren Tablo 2 aşağıda yer almaktadır:

Tablo 2. Lisansüstü Tezlerin Bilim Alanı

Lisansüstü tezlerin bilim alanı	Yüksek lisans (f)	Doktora (f)	Toplam (f)
Sosyal Bilimler Eğitimi		1	1
Matematik ve Fen Eğitimi	1		1
Yabancı Dil Eğitimi	6		6
Türkçe Eğitimi	5	1	6
Eğitim Bilimleri	1		1
Özel Eğitim	1		1
Temel Eğitim	1		1

Bu araştırma kapsamında incelenen, not alma yöntemlerine yönelik lisansüstü tezler bilim alanları yönünden değerlendirildiğinde yedi farklı alanda on yedi çalışmanın bulunduğu görülmüştür. Not alma yöntemlerine yönelik bu çalışmalar sırasıyla değerlendirildiğinde yabancı dil eğitimi alanında altı yüksek lisans tezinin; Türkçe eğitimi alanında beş yüksek lisans, bir doktora tezinin; sosyal bilimler eğitimi alanında bir doktora tezinin; temel eğitim, özel eğitim, eğitim bilimleri, matematik ve fen eğitimi alanlarında ise birer yüksek lisans tezinin olduğu tespit edilmiştir. İncelenen çalışmaların çoğunluğunun (f: 15) yüksek lisans tezi olduğu görülmektedir. Ayrıca not alma yöntemlerine yönelik bu çalışmaların geneli dil eğitimi alanlarında (Türkçe eğitimi [f: 6], yabancı dil eğitimi [f: 6]) yer almaktadır.

Bu araştırma sürecinde veri elde etmek için incelenen not alma yöntemlerine yönelik makalelerin bilim alanlarına ait dağılımları Tablo 3'te yer almaktadır:

Tablo 3. Makalelerin Bilim Alanı

Konu alanı	Toplam (f)
Eğitim Bilimleri	3
Türkçe Eğitimi	10
Sosyal Bilimler	1

Araştırma sürecinde veri toplamak amacıyla incelenen not alma yöntemlerine yönelik makaleler bilim alanları yönünden analiz edildiğinde toplamda on dört çalışmanın olduğu tespit edilmiştir. Bu çalışmaların kapsamında buldukları bilim alanları ise Türkçe eğitimi (f: 10),

eğitim bilimleri (f: 3) ve sosyal bilimler (f: 1) şeklinde sıralanabilir. Bu durum not alma yöntemlerine yönelik makalelerin genelde Türkçe eğitimi alanında olduğunu göstermektedir. Ayrıca bu çalışmada veri toplamak için incelenen makaleler ve lisansüstü tezler sayı bakımından birbirine yakın olmasına karşın, not alma yöntemlerine yönelik makalelerin kapsamında buldukları bilim alanlarının (f: 3), lisansüstü tezlerin kapsamında buldukları bilim alanlarına (f: 7) göre sayıca daha az olduğu görülmektedir.

Araştırmaların konu alanı yönünden değerlendirilmesi

Araştırma sürecinde incelenen not alma yöntemlerine yönelik lisansüstü tezlerin konu alanlarına dair bilgiler Tablo 4’te sunulmuştur:

Tablo 4. Lisansüstü Tezlerin Konu Alanı

Konu alanı	Yüksek lisans (f)	Doktora (f)	Toplam(f)
Not almanın bilişsel becerilere etkisi		1	1
Not almanın akademik becerilere etkisi		1	1
Not almaya yönelik özel stratejilerin etkileri	2		2
Kelime defterlerinin öğrenim süreçlerinde kullanımı	3		3
Not almanın dinleme becerilerine etkisi	5	1	6
Not almanın yazma becerilerine etkisi	1		1
Not almaya yönelik genel değerlendirme	2		2
Sözlük kullanımı - not alma ilişkisi	1		1
Not almanın özel eğitimde kullanılması	1		1

Not alma yöntemlerine yönelik lisansüstü tezler konu alanları yönünden değerlendirildiğinde çalışmaların genel olarak dokuz başlık altında yer aldığı görülmektedir. İlgili çalışmalar sayısal açıdan değerlendirildiğinde toplamda on beş yüksek lisans tezinin ve üç doktora tezinin not alma yöntemlerine yönelik olduğu görülmektedir. Araştırma incelenen doktora tezi sayısı iki iken konu alanları açısından toplam doktora tezi sayısının üç çıkmasının sebebi bir doktora tezinin hem “bilişsel” hem “akademik becerilere etki” konu alanlarında olmasından kaynaklanmaktadır.

“Not almanın dinleme becerilerine etkisi” konu alanında beş yüksek lisans tezi (f: 5) ve bir doktora tezi (f: 1) bulunmaktadır. “Kelime defterlerinin öğrenim süreçlerinde kullanımı” konu alanında üç yüksek lisans tezinin yer aldığı tespit edilmiştir (f: 3). “Not almaya yönelik özel stratejilerin etkileri” ve “not almaya yönelik genel değerlendirme” konu alanlarında ise ikişer yüksek lisans tezi bulunmaktadır (f: 2). “Not almanın bilişsel becerilere etkisi” ve “not almanın akademik becerilere etkisi” konu alanlarında bir doktora tezi yer almaktadır (f: 1). “Not almanın yazma becerilerine etkisi”, “sözlük kullanımı - not alma ilişkisi” ve “not almanın özel eğitimde kullanılması” konu alanlarında da birer yüksek lisans tez çalışmasının bulunduğu tespit edilmiştir (f: 1).

Bu araştırma sürecinde incelenen not alma yöntemleri alanındaki makalelerin konu alanlarına yönelik veriler Tablo 5’te yer almaktadır:

Tablo 5. Makalelerin Konu Alanı

Konu alanı	Toplam (f)
Not almaya yönelik özel stratejilerin etkileri	5
Ölçek geliştirme çalışmaları	1
Not almanın dinleme becerilerine etkisi	2
Not almanın bilişsel becerilere etkisi	1
Not almanın akademik becerilere etkisi	2
Not alma alışkanlıkları	2
Not almanın okunulanları anlamaya etkisi	1
Not almanın yazma becerilerine etkisi	1

Not alma yöntemlerine yönelik makaleler konu alanları yönünden değerlendirildiğinde toplamda sekiz konu alanı tespit edilmiştir. Bu konu alanlarına not alma yöntemlerine yönelik makalelerin dağılımları incelendiğinde en yüksek sayının “not almaya yönelik özel stratejilerin etkileri” başlığında olduğu görülmektedir (f: 5). “Not almanın dinleme becerilerine etkisi”, “not almanın akademik becerilere etkisi” ve “not alma alışkanlıkları” konu alanlarında ise ikişer makale bulunmaktadır (f: 2). Not alma yöntemlerine yönelik “ölçek geliştirme çalışmaları”, “not almanın bilişsel becerilere etkisi”, “not almanın okunulanları anlamaya etkisi” ve “not almanın yazma becerilerine etkisi” konu alanlarında ise birer makale yer almaktadır (f: 1). Toplam konu alanı sayısının araştırmada incelenen makalelerin sayısından fazla olmasının sebebi bir makalenin iki konu alanında bulunmasından kaynaklanmaktadır.

Not alma yöntemlerine yönelik lisansüstü tezlerde frekansı en yüksek konu alanı “not almanın dinleme becerilerine etkisi” (f: 6) iken, not alma yöntemlerine yönelik makalelerde ise frekansı en yüksek konu alanının “not almaya yönelik özel stratejilerin etkileri” (f: 5) olduğu görülmektedir. “Not almanın bilişsel becerilere etkisi”, “not almanın yazma becerilerine etkisi” konu alanlarında lisansüstü tezler ve makaleler sayısal dağılım olarak benzerdir (f: 1). “Not almanın akademik becerilere etkisi” konu alanında makalelerin lisansüstü tezlere göre (f: 2/1); “not almanın dinleme becerilerine etkisi” konu alanında ise lisansüstü tezlerin makalelere göre daha fazla olduğu tespit edilmiştir (f: 6/2).

Araştırmaların tespitler yönünden değerlendirilmesi

Bu araştırmada not alma yöntemlerine yönelik lisansüstü tezlerde ve makalelerde bulunan tespitler (sonuçlar) belirlenerek, not alma yöntemleri konu alanındaki çalışmalar bütüncül bir çerçevede değerlendirilmeye çalışılmıştır. Bu amaçla lisansüstü tezlere ve makalelere yönelik veriler tablolar şeklinde sunulmuştur. Tespitlerin belirlenmesi aşamasında not alma yöntemlerine yönelik belirgin sonuçlara yer verilmiştir. Araştırma sürecinde incelenen not alma yöntemleri alanındaki tezlerdeki tespitlere yönelik veriler Tablo 6’da yer almaktadır:

Tablo 6. Lisansüstü Tezlerdeki Not Almaya Yönelik Tespitler

Tespitler	Frekans
Kelime defterlerinin öğrenme süreçlerine olumlu etkide bulunması	3
Not almanın hatırd tutmaya olumlu etkide bulunması	2
Not almanın akademik başarıya olumlu etkide bulunması	2
Not almanın dinleme becerilerinin gelişimine olumlu etkide bulunması	2
Not almaya yönelik özel stratejilerin (zihin haritalama) geleneksel yöntemlere göre daha avantajlı olması	1
Dinlenenlerin özetlenmesi açısından yetersizlik	1
Not almanın yazma becerilerine olumlu etkide bulunması	1
Seçici dinleme stratejisinin not alma ve özetleme becerilerine olumlu etkisi	1
Katılımsız dinleme yöntemi ile not alarak dinleme yönteminin dinlenenleri anlama yönünden benzer nitelikte olması	1
Not Al-Yaz tekniğinin dil bilgisi öğretiminde olumlu etkisi	1
Sözlük biçiminde not almanın kelime hazinesinin gelişimine olumlu etkisi	1
Braille not alma cihazının öğrenme süreçlerine olumlu etkisi	1
Stratejik not almanın okuduğunu anlamaya olumlu etkisi	1

Not alma yöntemlerine yönelik lisansüstü tezlerde, bu çalışmanın konu alanı kapsamında toplamda on sekiz tespit belirlenmiştir. Bazı çalışmalarda konu alanı ile bağlantılı birden fazla genel tespit bulunması sebebiyle incelenen lisansüstü tez sayısı ile toplam tespit sayısı arasında sayısal açıdan farklılık oluşmuştur. Tablo 6’da yer alan veriler değerlendirildiğinde lisansüstü tezlerde en çok değinilen tespit “kelime defterlerinin öğrenme süreçlerine olumlu etkide bulunması” (f: 3) olduğu görülmektedir (Bozkurt, 2007; Özdemir, 2016; Zengin Ünal, 2015). Kelime defterlerine ait tespitler genel olarak yabancı dil öğretim süreçlerinin etkililiğinin geliştirilmesine yöneliktir. “Not almanın akademik başarıya olumlu etkide bulunması” (Çetingöz, 2006; Türk, 2016), “not almanın hatırd tutmaya olumlu etkide bulunması” (Çetingöz, 2006; Türk, 2016), “not almanın dinleme becerilerinin gelişimine olumlu etkide bulunması” (Bozkurt, 2009; Kocaadam, 2011) tespitlerine ise ikişer çalışmada yer verilmiştir (f: 2). Bu tespitlerin genel olarak not almanın akademik başarıdaki, öğrenmedeki, dinleme becerilerinin geliştirilmesindeki etkililiği konularında olduğu söylenilebilir.

“Not almaya yönelik özel stratejilerin (zihin haritalama) geleneksel yöntemlere göre daha avantajlı olması” (Yaşar, 2006), “not alma yöntemlerine yönelik çalışmaların yöntemlerinin çeşitlendirilmesi gerekliliği” (Sarıkoç, 2010), “dinlenenlerin özetlenmesi açısından yetersizlik” (Özçakmak, 2015), “not almanın yazma becerilerine olumlu etkide bulunması” (Balaban, 2017), “seçici dinleme stratejisinin not alma ve özetleme becerilerine olumlu etkisi” (Uzun, 2018), “katılımsız dinleme yöntemi ile not alarak dinleme yönteminin dinlenenleri anlama yönünden benzer nitelikte olması” (Akbayrak, 2019), “Not Al-Yaz tekniğinin dil bilgisi öğretiminde olumlu etkisi” (Polat, 2019), “sözlük biçimine not almanın kelime hazinesinin gelişimine olumlu etkisi” (Taşkın, 2019), “Braille not alma cihazının öğrenme

süreçlerine olumlu etkisi” (Gür, 2019) ve “stratejik not almanın okuduğunu anlamaya olumlu etkisi” (Bayraktar, 2019) tespitlerine ise birer çalışmada yer verildiği görülmüştür (f: 1). Bu sonuçlar çalışmalardaki tespitlerin konu alanı yönünden çeşitlilik sağladığını göstermektedir.

Bulgular not almaya yönelik özel stratejiler bağlamında değerlendirildiğinde, zihin haritalama, kelime defterleri, Not Al – Yaz, sözlük biçiminde not alma, stratejik not alma gibi yöntemlerin etkili olduğunun araştırmacılar tarafından tespit edildiği görülmektedir (Bayraktar, 2019; Bozkurt, 2007; Özdemir, 2016; Polat, 2019; Taşkın, 2019; Yaşar, 2006; Zengin Ünal, 2015). Ayrıca not almanın dinleme, yazma dil becerilerinin gelişimine ve akademik başarıya, hatırlamaya olumlu etkisinin bulunduğu da araştırmacılar tarafından tespit edilmiştir (Balaban, 2017; Bozkurt, 2009; Çetingöz, 2006; Kocaadam, 2011; Türk, 2016). “Seçici dinleme stratejisinin not alma ve özetleme becerilerine olumlu etkisi”nin (Uzun, 2018) yanı sıra, “katılımsız dinleme yöntemi ile not alarak dinleme yönteminin dinlenenlerin anlaşılması yönünden benzer nitelikte olduğu” (Akbayrak, 2019) araştırmacıların tespitleri arasındadır. Braille not alma cihazının olumlu niteliği de bir araştırmada vurgulanmıştır (Gür, 2019).

Araştırma sürecinde incelenen not alma yöntemleri alanındaki makalelerdeki tespitlere yönelik veriler Tablo 7’de yer almaktadır:

Tablo 7. Makalelerdeki Not Almaya Yönelik Tespitler

Tespitler	Toplam
Not alma stratejilerinin akademik gelişime olumlu etkisi	2
Örgütleyici yapı iskelesi tekniğinin not alma becerilerine olumlu etkisi	1
Not alma alışkanlıkları ölçeği geliştirilmesi	1
Seçici dinlemenin, not alarak dinlemeye göre daha etkili olması	1
Seçici dinlemenin not alma ve özetleme becerilerini geliştirmesi	1
Cornell not almanın anlama süreçlerinde olumlu etkisinin olması	1
Not almaya yönelik özel stratejilerin (Cornell not alma) geleneksel yöntemlere göre daha avantajlı olması	1
Kavram haritası ile not almanın dinleme becerilerine olumlu etkisi	1
Not alma stratejilerinin hatırlamaya olumlu etkisi	1
Türkçe öğretmen adaylarının not alma stratejilerine yönelik olumlu tutumları	1
Not alma ve özetlemenin geleneksel yöntemlere göre okuduğunu anlama ve hatırlamaya olumlu etkisi	1
Not alan öğrencilerin akademik açıdan daha başarılı olmaları	1
Not alarak dinlemenin, yazma becerilerine olumlu etkisi	1
Not almaya yönelik özel stratejilerin (zihin haritalama) geleneksel yöntemlere göre daha avantajlı olması	1

Bu araştırma kapsamında incelenen not alma yöntemlerine yönelik makalelerde konu alanı çerçevesinde toplamda on beş tespit değerlendirilmiştir. “Not alma stratejilerinin akademik gelişime olumlu etkisi” (Çetingöz & Açıkgöz, 2009; Tok, 2008) (f: 2) dışındaki diğer tespitlere birer çalışmada yer verildiği görülmüştür (f: 1). Bu tespitleri not alma yöntemlerine yönelik özel stratejilerin etkililiği bağlamında “örgütleyici yapı iskelesi tekniğinin not alma

becerilerine olumlu etkisi” (Aslandağ & Çetinkaya, 2019), “Cornell not almanın anlama süreçlerinde olumlu etkisinin olması” (Şahin, Aydın & Sevim, 2011), “not almaya yönelik özel stratejilerin (Cornell not alma) geleneksel yöntemlere göre daha avantajlı olması” (Kurudayıoğlu & Soysal, 2016), “kavram haritası ile not almanın dinleme becerilerine olumlu etkisi” (Durukan & Maden, 2010), “not alma stratejilerinin hatırlamaya olumlu etkisi” (Çetingöz & Açıköz, 2009), “not almaya yönelik özel stratejilerin (zihin haritalama) geleneksel yöntemlere göre daha avantajlı olması” (Aydın, 2010) şeklinde sıralamak mümkündür. Toplam tespit sayısının, araştırmada incelenen makalelerin sayısından fazla olmasının sebebi bir makaledeki tespitlerin iki alanda bulunmasından kaynaklanmaktadır.

Not almanın dinleme, okuma, yazma gibi dil becerilerinin gelişimine (Tok & Beyazıt, 2007; Şahbaz & Çevik, 2018) ve akademik başarının artmasına (Dinçel, 2016) olumlu etkide bulunduğunu tespit eden çalışmaların yanı sıra; seçici dinlemenin not alarak dinlemeye göre daha etkili olduğunu (Ceran, 2015), seçici dinlemenin not alma ve özetleme becerilerini geliştirdiğini (Karatay & Uzun, 2019) belirten çalışmalar da bulunmaktadır. Not alma alışkanlıkları yönünde ölçek çalışması (Aydın & Doğan, 2018), Türkçe öğretmeni adaylarının not alma stratejilerine yönelik olumlu tutum sergilemeleri (Bayat & Çetinkaya, 2019) ise diğer tespitler arasında yer almaktadır.

Sonuç ve tartışma

Bu araştırmada anlama-anlatma becerilerinin geliştirilmesi süreçlerinde kullanılan not alma yöntemleri üzerine yapılan çalışmalar bilim alanı, konu alanı ve tespitler yönünden değerlendirilmiştir. Bu değerlendirmeler vasıtasıyla ulaşılan sonuçların şu şekilde sıralanması mümkündür:

- Lisansüstü tezlerde not alma yöntemlerine yönelik çalışmaların en çok Türkçe eğitimi ve yabancı dil eğitimi bilim alanlarında yapıldığı,
- Makalelerde not alma yöntemlerine yönelik çalışmaların en çok Türkçe eğitimi ve eğitim bilimleri bilim alanlarında yapıldığı,
- Lisansüstü tezlerde not alma yöntemlerine yönelik çalışmaların en çok bir anlama becerisi olan, not almanın dinleme becerilerine etkisi konu alanında olduğu,
- Makalelerde not alma yöntemlerine yönelik çalışmaların en çok not almaya yönelik özel stratejilerin etkileri konu alanında olduğu,
- Lisansüstü tezlerde ve makalelerde not alma yöntemlerine yönelik tespitler incelendiğinde çalışmaların sonuçları açısından çeşitliliğin olduğu,
- Lisansüstü tezlerde en çok ulaşılan tespitin “kelime defterlerinin öğrenme süreçlerine olumlu etkide bulunması” konusunda olduğu,

Makalelerde en çok ulaşılan tespit ise “not alma stratejilerinin akademik gelişime olumlu etkisi” konusunda olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Not alma becerisi öğrencilerin akademik gelişimlerine katkı sağlamanın yanında bireylerin araştırma, problem çözme becerilerinin gelişmesi gibi alanlar açısından da önemli konumda bulunmaktadır. Bu sebeple not alma yöntemleri sadece dil eğitimi süreçlerinde değil diğer disiplinlerde de öğretim uygulamalarının niteliğinin artırılmasına katkı sağlayabilmektedir. Not alma yöntemlerinin bu önemli özelliği sebebiyle araştırmacıların bu konu alanına ilgi gösterdikleri görülmektedir. Araştırmaların içeriği incelendiğinde not alma yöntemlerinin öğretim uygulamalarındaki etkililiği, bu yöntemlerin karşılaştırılmalı olarak incelenmesi gibi konulara değinildiği görülmektedir.

Not alma yöntemlerinin verimli ve doğru kullanımı öğrencilerin eğitim yaşantılarını etkileyebilecek bir konumda bulunmaktadır. Bu durum not almaya yönelik akademik çalışmaları da etkilemektedir. Bu araştırmanın konu alanıyla benzer doğrultudaki araştırmasında Sarıkoç (2010), not alma yöntemlerine yönelik çalışmaların genelde eğitim alanında yoğunlaştığını belirtmektedir. Nitekim öğrencilerin eğitim yaşantılarında kazacakları bu becerilerin sadece eğitsel süreçlerde değil diğer alanlarda da olumlu etkilerinin olması beklenen bir durumdur. Bu sebeple not alma yöntemlerine yönelik araştırmaların içeriğinin eğitim süreçlerinin tasarlanmasında önemli rolü bulunmaktadır. Konu, bilim alanı ve tespitler yönünden araştırma sonuçlarının bütüncül açıdan yansıtılmasının eğitim-öğretim süreçlerinin tasarlanmasına katkılarının olacağı söylenilebilir.

Eğitim-öğretim süreçleri bütüncül açıdan ele alındığında okuldaki eğitim faaliyetlerinin yanı sıra, öğrenciler çeşitli araştırma, gözlem gibi uygulamalarla okul dışında da bu faaliyetlerini sürdürmektedirler. Her uygulamanın konu alanı, yöntem, amaç vb. yönlerden niteliklerinin değişebilir olması sebebiyle, uygulamalarda kullanılacak not alma yöntemlerinin de bu nitelikler dikkate alınarak seçilmesi gerektiği söylenilebilir. Hartley ve Marshall (1974) araştırmalarında not alma yönteminin herhangi bir talimat olmasa da öğrencilerin geneli tarafından uygulandığını belirtmektedir. Bu durum sınıf seviyesi yönünden değişkenlik gösterebilse de araştırmacıların bu görüşü genel öğretim süreçleri açısından geçerlidir. Ancak konu alanı açısından düşünüldüğünde hangi yöntemin kullanıldığında bireysel düzeyde öğrenci, genel düzeyde ise sınıf için daha uygun olduğunun belirlenmesi gerekmektedir. Araştırmacıların bu düşünce üzerine not alma yöntemlerini öğretim stratejileri yönünden değerlendirdikleri görülmektedir. Nitekim bu araştırmanın makalelerle ilgili bölümü ele alındığında en fazla çalışmanın not almaya yönelik stratejiler alanında olduğu görülmektedir. Bu durum öğrencilerin dil becerileri olan anlama ve anlatma yeteneklerinin geliştirilmesi, akademik yeterliliklerinin geliştirilmesi açısından not alma stratejilerinin rolleri yönünden önemli veriler sunmaktadır.

Özel stratejiler çeşitli açılardan ele alındığında Kardaş (2020), not alma tekniklerini genel olarak İFİKAN (İleriye bak, fikirler, işaretler, katıl, araştır, not tut), Cornell not alma, kavram haritası, zihin haritası, artı-eksi-ilginç, taslak çıkarma, başlıkları altında incelemiştir. Çetingoöz (2006), grafik düzenleyici oluşturma, anahat düzenleme ve Cornell not alma yöntemlerini farklı not alma yaklaşımları şeklinde nitelendirerek bu yöntemlerin öğrencilerin not alma becerilerinin geliştirilmesi açısından etkili olduğunu ifade etmiştir. Katayama ve Robinson (2000) ise araştırmalarında grafik düzenleyicilerin not alma süreçlerinde kullanılmasının eğitsel açıdan avantajlarının olabileceğini belirtmiştir. Bu durum not alma yöntemlerinin çeşitliliğinin sergilenmesi açısından önemlidir. Nitekim farklı disiplinlere ve aynı disiplindeki farklı konu alanlarına uygunluk yönünden not alma yöntemlerinin çeşitli olmasının eğitimciler, öğrenciler açısından olumlu yansımalarının olması mümkündür.

Bu çalışmada incelenen çalışmaların genelini dil eğitimi alanında olması beklenen bir durumdur. Nitekim anlama ve anlatma süreçlerinde önemli bir rolde bulunan dil eğitiminde not alma yöntemlerinden sıklıkla yararlanılmaktadır. Bu duruma ek olarak diğer disiplinlerde de not alma yöntemlerinin dersin kavranmasında ve öğrencinin kendisini etkin bir biçimde ifade etmesinde önemli rolü vardır. Bu doğrultuda diğer disiplinlerde de not alma yöntemlerine yönelik özel stratejiler alanlarında çalışmaların yapılması önemli görülmektedir.

Araştırma sürecinde incelenen çalışmaların tespitler yönünden çeşitlilik sağlaması, not alma yöntemlerine yönelik alan uzmanlarının, eğitimcilerin önemli verilere ulaşmasına imkân sağlamaktadır. Bu araştırmaların konu alanı yönünden de çeşitlendirilmesinin, tespitler açısından da olumlu gelişmelere imkân sağlaması muhtemeldir. Nitekim çalışmaların konu alanının çeşitlendirilmesinin, ulaşılan tespitlere ve bu durumun da öğretim süreçlerine olumlu etkilerinin olacağı düşünülmektedir.

Not alma yöntemleri açısından araştırmalar ele alındığında, anlama süreçlerine yönelik birçok çalışma bulunmasına karşın, anlatma olarak ifade edilen konuşma ve yazma alanlarındaki çalışmaların sayısının daha az olduğu görülmüştür. Nitekim konuya akademik yazma açısından yaklaşan Karagöz ve Şeref (2020), akademik yazma alanındaki çalışmaların geliştirilmesi gerektiğini belirtmektedir. Dil eğitimi süreçlerinin bütüncül yapısından kaynaklı niteliğinden dolayı not alma yöntemlerinin anlatma becerilerine yönelik etkilerini içeren araştırmalara konu alanı açısından ihtiyaç duyulduğu söylenilebilir.

Kaynakça

- Akbayrak, İ. (2019). *Katılsız dinleme ile not alarak dinleme yöntemlerinin ortaokul 7. sınıf öğrencilerinin dinlediğini anlama becerisi üzerindeki etkisi*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Necmettin Erbakan Üniversitesi, Konya.
- Aktaş, Ş. & Gündüz, O. (2017). *Yazılı ve sözlü anlatım okuma-dinleme konuşma-yazma*. Ankara: Akçağ Yayınları.
- Aslandağ, B. & Çetinkaya, G. (2019). Örgütleyici yapı iskelesi tekniğinin öğretmen adaylarının not alma becerilerine ve akademik başarılarına etkisi. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 45, 190-210.
- Aydın, G. (2010). Zihin haritalama tekniğinin dinlenen anlamaya ve kalıcılığa etkisi. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 14(2), 47-62.
- Aydın, Y. & Doğan, Y. (2018). Not alma alışkanlıkları ölçeği geliştirme çalışması. *Ono-kuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 37(2), 159-175. DOI: 10.7822/omuefd.437396
- Balaban, S. (2017). *A comparison of shadowing and note-taking as two while-listening strategies and their effects on efl learners*. (Unpublished Master's Thesis). Yeditepe University, İstanbul.
- Bayat, N. & Çetinkaya, G. (2019). Türkçe öğretmen adaylarının not alma yönelimleri üzerine bir inceleme. *I. Uluslararası Bilim Eğitim Sanat ve Teknoloji Sempozyumu*, (s. 1863-1871), İzmir, 2-4 Mayıs 2019.
- Bayraktar, R. (2019). *Stratejik not almanın 6. sınıf öğrencilerinin okuduğunu anlama becerilerine etkisi*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Bartın Üniversitesi, Bartın.
- Belet, D. & Yaşar, Ş. (2007). Öğrenme stratejilerinin okuduğunu anlama ve yazma becerileri ile Türkçe dersine ilişkin tutumlara etkisi. *Eğitimde Kuram ve Uygulama*, 3(1), 69-86.
- Büyüköztürk, Ş., Kılıç Çakmak, E., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş. & Demirel, Ş. (2019). *Eğitimde bilimsel araştırma yöntemleri*. Ankara: Pegem Akademi.
- Bozkurt, N. (2007). *The effect of vocabulary notebooks on vocabulary acquisition*. Unpublished Master's Thesis, Bilkent University, Ankara.
- Bozkurt, Z. (2009). *The effect of language of note taking on successful task completion*. (Unpublished Master's Thesis). Bilkent University, Ankara.
- Ceran, D. (2015). Seçici dinleme ile not alarak dinleme yöntemlerinin altıncı sınıf öğrencilerinin dinlediğini anlama becerisine etkisi. *ZfWT*, 7(1), 205-219.

- Çetingöz, D. (2006). *Not alma stratejisinin öğretimi, tarih başarısı, hatırda tutma ve başarı güdüsü*. (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Dokuz Eylül Üniversitesi, İzmir.
- Çetingöz, D. & Açıkgöz, K. (2009). Not alma stratejisinin öğretiminin tarih başarısı ve hatırda tutma üzerindeki etkileri. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 15(60), 577-600.
- Çıkrıkçı, S. S. (2008). İlköğretim öğrencilerinde özetleme becerisinin gelişimi. *Dil Dergisi*, 141, 19-35.
- Dincel, Ö. (2016). Yabancı uyruklu öğrencilerin not tutma alışkanlıkları ile ders başarıları arasındaki ilişki. *Türkiye Eğitim Dergisi*, 1(1), 79-97.
- Durukan, E. & Maden, S. (2010). Kavram haritaları ile not tutmanın ilköğretim öğrencilerinin dinlediğini anlama becerisi üzerine etkisi. *ODÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi*, 1(2), 63-70.
- Epçaçan, C. (2009). Okuduğunu anlama stratejilerine genel bir bakış. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 2(6) 207-223.
- Eyüp, B., Stebler, M. Z. & Uzuner Yurt, S. (2012). Türkçe öğretmeni adaylarının özetleme stratejilerini kullanmadaki eğilimleri. *Dil ve Edebiyat Eğitimi Dergisi*, 1(1), 22-30.
- Eyüp, B. (2020). Türkçe öğretmenleri ile ilgili yapılan lisansüstü tezlerin eğilimleri: bir içerik analizi (2000-2019). *RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi*, (21), 536-558. DOI: 10.29000/rumelide.843489.
- Gündüz, O. & Şimşek, T. (2016). *Uygulamalı yazma eğitimi el kitabı*. Ankara: Grafiker Yayınları.
- Gür, R. (2019). *Görme engelli öğrencilere Braille okuma ve not alma cihazını kullanma becerisinin kazandırılmasında eşzamanlı ipucu yöntemiyle yapılan öğretimin etkililiği*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Gazi Üniversitesi, Ankara.
- Hartley, J. & Marshall, S. (1974). On notes and note-taking. *UQ, Spring*, 225-235.
- Karagöz, B. & Şeref, İ. (2019). Okuma alanındaki araştırmaların bibliyometrik özellikler açısından incelenmesi. *Ana Dili Eğitimi Dergisi*, 7(3), 781-799.
- Karagöz, B. & Şeref, İ. (2020). Yazma becerisiyle ilgili makaleler üzerine bir inceleme: Web of Science veri tabanında eğilimler. *Ana Dili Eğitimi Dergisi*, 8(1), 67-86.
- Karatay, H. & Uzun, O. (2019). Seçici dinleme stratejisi öğretimi ile 5. sınıf öğrencilerinin dinlediğini not alma ve özetleme becerilerinin geliştirilmesi. *Millî Eğitim*, 48(1), 9-30.
- Kardaş, M. N. (2020). Dinlerken not tutmanın önemi ve not tutma teknikleri. M. N. Kardaş (Ed.), *Dinleme eğitimi içinde* (s. 269-305). Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.

- Katayama, A. D. & Robinson, D. H. (2000). Getting students “partially” involved in note-taking using graphic organizers. *The Journal of Experimental Education*, 68(2), 119-133, DOI: 10.1080/00220970009598498
- Kocaadam, D. (2011). *Not alarak dinleme eğitiminin ilköğretim 7. sınıf öğrencilerinin dinleme becerisi üzerindeki etkisi*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Gazi Üniversitesi, Ankara.
- Kurudayıoğlu, M. & Soysal, T. (2016). Cornell not alma tekniğinin 6. sınıf öğrencilerinin dinlediklerini anlama düzeylerine etkisi. *9. Uluslararası Türkçenin Eğitimi-Öğretimi Kurultayı*, (ss. 243-254), Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi, Burdur, 6-8 Ekim 2016.
- Maden, S. (2012). Ekran okuma türleri ve Türkçe öğretmeni adaylarının ekran okumaya yönelik görüşleri. *Dil ve Edebiyat Eğitimi Dergisi*, 1(3), 1-16.
- MEB. (2006). İlköğretim Türkçe dersi (6, 7, 8. sınıflar) öğretim programı. Ankara: MEB Yayınları.
- MEB. (2019). *Türkçe dersi öğretim programı*. Ankara: MEB Yayınları.
- Özçakmak, H. (2015). *Türkçe öğretmeni adaylarının not alarak dinlemede özetleme stratejilerini kullanma becerileri*. (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Gazi Üniversitesi, Ankara.
- Özdemir, P. (2016). *Activating elt students' vocabulary in their academic writing through vocabulary notebooks*. (Unpublished Master's Thesis). Muğla Sıtkı Koçman University, Muğla.
- Özer, B. (1998). Öğrenmeyi öğretme. A. Hakan (Ed.), *Eğitim bilimlerinde yenilikler içinde* (s. 147-164). Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi.
- Polat, A. A. (2019). *The effect of the use of dictogloss technique on the acquisition of passive voice*. (Unpublished Master's Thesis), Gaziantep University, Gaziantep.
- Sankoc, G. (2010). *Elektronik ortamda not alma stratejileriyle ilgili yayımlanmış çalışmaların incelenmesi 1999–2009*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Ankara Üniversitesi, Ankara.
- Şahbaz, N. K. & Çevik, B. (2018). Yabancı dil olarak Türkçenin öğretiminde not alarak dinleme etkinliğinin yazma becerisine etkisi. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 48, 201-218.
- Şahin, A., Aydın, G. & Sevim, O. (2011). Cornell not alma tekniğinin dinlenen metni anlamaya ve kalıcılığına etkisi. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 29, 1-6.
- Cin Şeker, Z. (2020). Ana Dili Eğitimi Dergisi'nde yayımlanan makalelerin anahtar kelimeleri üzerine betimsel bir analiz. *Ana Dili Eğitimi Dergisi*, 8(3), 797-811.

- Şeref, İ. & Karagöz, B. (2019). Türkçe Eğitimi Akademik Alanına İlişkin Bir Değerlendirme: Web of Science Veri Tabanına Dayalı Bibliyometrik İnceleme. *Dil Eğitimi ve Araştırmaları Dergisi*, 5(2), 213-231.
- Şeref, İ., Karagöz, B. & Ateş, H. (2020). Türkiye’de bitişik eğik yazı konusunda en çok atıf alan 50 makale. *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi*, 9(2), 807-833.
- Taşkın, S. (2019). *Sözlüğüm defterde uygulamasının ortaokul öğrencilerinin söz varlığına etkisi*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Kütahya Dumlupınar Üniversitesi, Kütahya.
- TDK (2021). Türk Dil Kurumu Sözlükleri. Not tutma. <https://sozluk.gov.tr/>
- Tok, Ş. & Beyazıt, N. (2007). İlköğretim 3. sınıf Türkçe dersinde özetleme ve not alma stratejilerinin okuduğunu anlama ve kalıcılık üzerindeki etkileri. *Eurasian Journal of Educational Research*, 28, 113-122.
- Tok, Ş. (2008). Not tutma ve bil-iste-öğren (BİÖ) stratejilerinin tutum ve akademik başarıya etkisi. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 34, 244-253.
- Türk, E. (2016). İlköğretim 8. sınıf öğrencilerinin not alma alışkanlıklarının ve stratejilerinin değerlendirilmesi. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Erciyes Üniversitesi, Kayseri.
- Uzun, O. (2018). *Seçici dinleme stratejisinin iki dilli beşinci sınıf öğrencilerinin not alma ve özet çıkarma becerilerine etkisi*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Bolu.
- Yaşar, I. Z. (2006). *Fen eğitiminde zihin haritalama tekniğiyle not tutmanın kavram öğrenmeye ve başarıya etkisi*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Marmara Üniversitesi, İstanbul.
- Yıldırım, A. & Şimşek, H. (2008). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Zengin Ünal, Ö. (2015). *Investigating the use of mobile-based vocabulary notebooks on students' vocabulary achievement in English language learning*. (Unpublished Master's Thesis). Middle East Technical University, Ankara.

Evaluation of Studies on Note-Taking Methods Used in the Development of Comprehension-Expression Skills

Extended abstract

Introduction

It is important for individuals to understand the facts, situations and events correctly in their academic and personal lives. In the same direction, it is important for individuals to express their own feelings and thoughts effectively. This situation is among the requirements of both personal development and social adaptation (adaptation to the environment). This important feature of understanding and explaining has brought with it a special sensitivity to the development of these skills in educational processes. In this process, correct comprehension and expression skills were seen as prerequisites for academic success. In this direction, it is seen that various learning strategies, methods and techniques are applied in order to improve students' comprehension and expression skills. Among these methods, note-taking has been a preferred method for developing comprehension skills as well as expression skills.

The concept of note is generally defined as "short text written to remember something" (Türk Dil Kurumu [TDK], 2021). Based on this definition, it can be said that the general purpose of taking notes is to record the concepts and verbal, written and visual expressions when necessary, with a reminder aim. The quality of the technique used in this process can have a direct effect on the reminder process. As a matter of fact, note-taking skill affects the quality of educational processes in terms of student achievement. On this subject Aktaş & Gündüz (2017), they stated that students who took notes in listening activities were more successful than students who did not. For this reason, when the note-taking skill is considered in terms of learning strategies, factors such as the feature of the subject and the individual characteristics of the student are important in terms of the note-taking method to be used.

Method

In this study, it was aimed to analyze the studies on note taking methods used in comprehension-expression processes. For this purpose of the research, purposeful sampling method was used. This sampling method allows to identify "information-rich situations" and to "make in-depth research" on determined research (Büyüköztürk, Kılıç Çakmak, Akgün, Karadeniz & Demirel, 2019, p.92). In this direction, relevant researches have been compiled in order to evaluate scientific studies on note taking methods. As a result of the literature review carried out in this process, it was seen that the researches generally consisted of postgraduate theses and articles. In this direction, a total of 15 master's theses and 2 doctoral theses and 14 articles were determined and included in the research process.

Document analysis, one of the data collection methods, was used in this study. Content analysis was used to evaluate the data obtained as a result of scanning various sources during the research process. Thesis and articles were primarily examined under separate headings in the research. Studies on note-taking methods were analyzed in terms of the field of science, subject areas and the findings in these studies. The data obtained in this direction are presented in the form of tables. Then the tables were interpreted in terms of frequency and percentage rates.

Conclusion

In this research process, the studies on note-taking methods used in the development of comprehension-expression skills were evaluated in terms of field of science area, subject area and findings. The results achieved through these evaluations can be listed as follows:

Studies on note-taking methods in postgraduate theses are mostly conducted in the fields of Turkish education and foreign language education,

Studies on note-taking methods in articles are mostly conducted in the fields of Turkish education and educational sciences,

Studies on note-taking methods in postgraduate theses are mostly in the subject area of “the effect of taking notes on listening skills”, which is an understanding skill,

Most of the studies on note-taking methods in the articles are in the subject area of “the effects of special strategies for taking notes”,

There is a variety in terms of the results of the studies when the determinations about the methods of taking note in postgraduate theses and articles are examined,

The most common determination reached in postgraduate theses is that “vocabulary notebooks have a positive effect on learning processes”,

It was concluded that the most common determination reached in the articles is about “the positive effect of note-taking strategies on academic development”.

